

สำนึกในถิ่นที่และการประกอบสร้างความหมายของสถานที่ในกวินพนธ์

หอมแผ่นดินลาว ของ ‘ลูกดอนกะเต็น’

ลาวัญย์ สังขพันธ์านนท์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

E-mail: lawan.sangkhaphanthanon@gmail.com

วันที่รับบทความ: 15 ตุลาคม 2568

วันแก้ไขบทความ: 3 ธันวาคม 2568

วันตอบรับบทความ: 12 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สำนึกในถิ่นที่ ความผูกพันต่อสถานที่และการประกอบสร้างความหมายของสถานที่ในกวินพนธ์คัดสรรชุด หอมแผ่นดินลาว โดย “ลูกดอนกะเต็น” กวีซีไรต์จากประเทศ สปป. ลาวประจำปี 2019 โดยใช้มโนทัศน์ด้านสถานที่ตามแนวคิดวัฒนธรรมศึกษามาประกอบการพิจารณา ผลการศึกษาพบว่า หอมแผ่นดินลาว เป็นกวินพนธ์ที่มีความโดดเด่นในการนำเสนอสำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่อันได้แก่ประเทศลาวซึ่งเป็นมาตุภูมิของกวี โดยแสดงออกในหลายมิติ ทั้งในระดับของความรัก ความห่วงหาพันต่อแผ่นดินถิ่นเกิด การเคารพต่อถิ่นที่ จนถึงระดับของการอุทิศตนและเสียสละต่อสถานที่ กวีนำเสนอผ่านโวหารวาทศิลป์ ด้วยการใช้ความเปรียบ สัญลักษณ์ และมีชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ ในขณะเดียวกันได้ประกอบสร้างความหมายของสถานที่ซึ่งหมายถึงแผ่นดินลาวหรือประเทศลาวในหลายความหมาย ได้แก่ เมืองลาวคือแผ่นดินของแม่ เมืองลาวคือสถานที่อันอุดมสมบูรณ์สวยงามด้วยธรรมชาติ เมืองลาวคือดินแดนแห่งศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และเมืองลาวคือดินแดนของการต่อสู้เพื่ออิสรภาพ เป็นที่น่าสังเกตว่าการประกอบสร้างความหมายของสถานที่นี้ ในแง่หนึ่งก็คือการสร้างอัตลักษณ์ของประเทศลาวนั่นเอง

คำสำคัญ: สำนึกในถิ่นที่ ความผูกพันต่อสถานที่ การสร้างความหมายของสถานที่ กวินพนธ์หอมแผ่นดินลาว กวินพนธ์ลาวร่วมสมัย

Sense of Place and the Construction of the Meaning of Place in Hom Phaen-din Lao by ‘Luk Don Kaden’

Lawan Sangkhaphanthanont

Faculty of Humanities, Naresuan University

E-mail: lawan.sangkhaphanthanon@gmail.com

Received: October 15, 2025

Revised: December 3, 2025

Accepted: December 12, 2025

Abstract

This article analyzes the sense of place, place attachment, and the construction of place meaning in a selection of poems from Hom Phaen-din Lao by "Luk Don Kaden," a Lao poet and 2019 S.E.A. Write recipient, whose poetry collection was published in 2020. Drawing on perspectives of place from cultural studies, the study reveals that Hom Phaen-din Lao is notable for articulating the poet's profound sense of place and attachment to Laos as his homeland. This deep connection is expressed across multiple dimensions, including love, the profound connection to the homeland, the respect for the place, and even the willingness of self-sacrifice for the place. The poet conveys these themes through the skillful deployment of literary devices such as similes, metaphors, and symbols. At the same time, the poet constructs the meaning of the place by representing Laos in several evocative ways. Laos is depicted as the motherland, a land of natural beauty, a repository of culture and a simple way of life, and a land forged through the struggle for independence. Notably, this construction of the meaning of "place" also implicitly serves to establish and reinforce Lao national identity.

Keywords: sense of place, place attachment, the construction of place meaning, the selected poems Hom Phaen-din Lao, Contemporary Lao Poetry

บทนำ

ในบรรดาศิลปินร่วมสมัย ชื่อของ “ลูกดอนกะเด็น” หรือ พะไผวัน มาลาวง เป็นกวีที่ได้รับการกล่าวถึงค่อนข้างมาก ทั้งในฐานะกวีซีไรต์ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) จากหนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ *หอมแผ่นดินลาว* และในฐานะพระนักคิด นักวิชาการผู้มีผลงานด้านการศึกษาวรรณกรรมและวัฒนธรรมลาวอย่างแข็งขัน พะไผวันสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย และมีโอกาสเดินทางมาร่วมกิจกรรมทางวรรณกรรมกับนักเขียนและกวีชาวไทยอยู่เนือง ๆ ชื่อเสียงและผลงานของเขาจึงเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักเขียนนักอ่านชาวไทยเช่นกัน

กวีนิพนธ์ “หอมแผ่นดินลาว” ของ “ลูกดอนกะเด็น” ได้รับการตัดสินให้ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน หรือรางวัลซีไรต์ประจำปี 2019 คำประกาศของ “คณะกรรมการตัดสินรางวัลซีไรต์ ประจำปี คส. 2019 ประเภทกวี” ได้เขียนคำประกาศไว้ตอนหนึ่งว่า

1) ด้านเนื้อหา ส่องแสงถึงความอุดมสมบูรณ์ และสวยงามงดงามของปะเทศที่แสนฮัก และหวงแหนของประชาชนบ้านดาเผ่า ว่าจะเป๋นทางด้านทำมะชาต, ปะหวัดสาตและวัดทะนะท่า-สังคม เชิงผู้เขียนได้บันยายแง่มุมต่าง ๆ ได้หย่างหน้าปะทับใจ และกะตุ้นความฮักชาต, ฮักบ้านเกิดเมืองนอนของตน. ปะเล้าปะโลม, ปุกละดมอาลมจิตและให้กำลังใจแก่ผู้อ่านก็คือเพื่อนฮ่วมชาตคนลาวทุกคนให้ฮู้สึกละนึกถึงปะเทศชาต, ความฮักชาต, ผืนแผ่นดินลาวที่ส่วยงามและอุดมฮั่งมี,...

(ลูกดอนกะเด็น, 2020, น. 8)

จะเห็นได้ว่าในคำประกาศของคณะกรรมการตัดสิน มีชุดคำสำคัญปรากฏอยู่หลายคำ เช่น คำที่แสดงถึงความรักหวงแหนประเทศชาติ (แสนฮัก หวงแหน ความฮักชาต ฮักบ้านเกิดเมืองนอน) ความร่ำรวยทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม (ความอุดมฮั่งมี) รวมถึงการให้กำลังใจ นอกจากนี้แล้ว หากพิจารณาชื่อหนังสือเล่มนี้ จะเห็นได้ว่ามีนัยเกี่ยวข้องกับมิติสถานที่คือประเทศ สปป. ลาว อันเป็นแผ่นดินถิ่นเกิดของกวีเอง ซึ่งสอดคล้องกับคำประกาศของ “คณะกรรมการตัดสินรางวัลซีไรต์” ข้างต้น อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่ากลุ่มคำที่เกี่ยวกับความรัก ความหวง

แทนในแผ่นดินถิ่นเกิดจะปรากฏมากกว่าคำอื่น ๆ เห็นได้ว่ากวีนิพนธ์ของ “ลูกดอนกะเด็น” ก็ไม่ต่างไปจากกวีนิพนธ์ของกวีลาวร่วมสมัยคนอื่นมากนัก ในแง่ที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะร่วมประการหนึ่งในกวีนิพนธ์ร่วมสมัยของลาว คือ การกล่าวถึงภูมิทัศน์และสถานที่ต่าง ๆ ด้วยความชื่นชมและภาคภูมิใจ โดยเฉพาะสถานที่ทางธรรมชาติที่เคยอยู่ในสภาพอุดมสมบูรณ์และสวยงาม สะท้อนให้เห็นความรู้สึกผูกพันกับสถานที่ที่ได้รับการเชื่อมโยงกับสำนึกความรักชาติ ความทรงจำทางประวัติศาสตร์ และการต่อสู้กู้ชาติ ในอดีตจนกลายเป็นชุดวาทกรรมที่ได้รับการถ่ายทอด ผลิตซ้ำ และไหลเวียนอยู่ในสังคมลาวปัจจุบัน ปรากฏให้เห็นเสมอในวรรณกรรมสมัยใหม่ของลาว กวีนิพนธ์ *หอมแผ่นดินลาว* ของ “ลูกดอนกะเด็น” จึงเป็นพาหนะนำพาแนวคิดเหล่านี้เอาไว้ อย่างมีนัยสำคัญ

ในรอบสองทศวรรษที่ผ่านมาการศึกษาเกี่ยวกับสถานที่ (place) เป็นหัวข้อที่ได้รับความนิยมในพื้นที่ทางวิชาการหลายสาขา ทั้งในสาขามิติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และการออกแบบเมือง สังคมวิทยา จิตวิทยาสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและวรรณกรรมศึกษา สถานที่ในความหมายของสาขาวิชาเหล่านี้มีคำนิยามที่แตกต่างกันไป ในแวดวงวรรณกรรมศึกษา สถานที่ได้รับการพิจารณาในฐานะของฉาก (setting) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าที่เป็นเหมือนพื้นหลังของเรื่องราว เนื่องจากทุกเหตุการณ์ของมนุษย์จะเกิดขึ้นในที่ไหนที่หนึ่งเสมอ และผู้อ่านต้องการรู้ว่าที่แห่งนั้นเป็นอย่างไร (Zinsser, 2001) การศึกษาสถานที่ในมิตินี้จะให้ความสนใจไปที่การสร้างฉาก ประเภทของฉาก บทบาทของฉากที่มีต่อตัวละครและความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังพบเห็นได้ในการวิเคราะห์เรื่องสั้นหรือนวนิยายโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับสถานที่ในงานวิจัยปัจจุบันได้ขยายขอบเขตการศึกษาในมิติที่กว้างขึ้น เช่น ความผูกพันกับสถานที่ (place attachment) สำนึกในแผ่นดินถิ่นที่ (sense of place) ความหมายของสถานที่ (meaning of place) ตลอดจนอัตลักษณ์ของสถานที่ (place identity) เป็นต้น (Hashemnezhad et al., 2013) การศึกษาสถานที่ในมิติดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าสถานที่เป็นมากกว่าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เนื่องจากมีเกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด การรับรู้และให้ความหมายต่อสถานที่ต่าง ๆ อีกด้วย ขอบข่ายสำคัญของการศึกษาจึงเกี่ยวกับแง่มุมต่าง ๆ ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสถานที่และผลกระทบที่สถานที่มีต่อผู้คน

(Hashemnezhad et al., 2013) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นความผูกพันต่อสถานที่และสำนึกในแผ่นดินถิ่นที่ที่นักเขียนมักนำเสนอในงานวรรณกรรมของตน

จากการตั้งข้อสังเกตเบื้องต้นเกี่ยวกับกวีนิพนธ์ “หอมแผ่นดินลาว” ของ “ลูกดอนกะเต็น” ว่ามีเนื้อหา แนวคิด และชุดคำที่สอดคล้องกับความรักความผูกพันต่อสถานที่คือประเทศ สปป. ลาว อันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของกวีเอง บทความนี้มีความสนใจในประเด็นดังกล่าว จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะตรวจสอบและศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างกวีนิพนธ์กับมิติสถานที่และพื้นที่ในมุมมองของสถานที่ศึกษา (place studies) ในด้านสำนึกในถิ่นที่ (sense of place) ความผูกพันกับสถานที่ (place attachment) และการสร้างความหมายหรืออัตลักษณ์ให้กับสถานที่ในกวีนิพนธ์ *หอมแผ่นดินลาว* ของ “ลูกดอนกะเต็น” โดยพิจารณาจากบทกวีที่นำเสนอเนื้อหา แนวคิดอันสอดคล้องกับประเด็นศึกษาที่กำหนดไว้

ข้อตกลงเบื้องต้น

ตัวบทที่ยกมาแสดงตัวอย่างประกอบการวิเคราะห์ในบทความเรื่องนี้ คัดตอมาจากตัวบทต้นฉบับในภาษาลาว และได้ปริวรรตจากภาษาลาวด้วยตัวอักษรไทยโดยผู้วิจัยเอง เพื่อความสะดวกต่อผู้อ่านชาวไทย

กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการศึกษา (Theoretical framework)

ในการศึกษาเรื่อง สำนึกในถิ่นที่และการประกอบสร้างความหมายความหมายของสถานที่ในกวีนิพนธ์ *หอมแผ่นดินลาว* ของ “ลูกดอนกะเต็น” ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญมาเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องสำนึกในถิ่นที่ (sense of place) และความผูกพันต่อสถานที่ (place attachment)

มโนทัศน์เกี่ยวกับสำนึกในถิ่นที่ (sense of place) ถูกกล่าวถึงในพื้นที่ทางวิชาการหลายสาขา ทั้งสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภูมิศาสตร์มนุษย์ มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา การให้ความหมายของคำดังกล่าวขึ้นอยู่กับปรัชญาและมุมมองของแต่ละศาสตร์ กล่าวเฉพาะนักมานุษยวิทยา มีความเห็นต่อสำนึกในถิ่นที่ว่าเป็นสัญลักษณ์ของรูปแบบความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่ใช้วัฒนธรรมร่วมกัน และได้แบ่งปันความรู้สึก ความหมายไปยังพื้นที่เฉพาะแห่งใดแห่งหนึ่ง ที่เป็นดินแดนส่วนหนึ่ง ช่วยให้ปัจเจกบุคคลและ

กลุ่มคนได้ทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของพวกเขาที่มีต่อสิ่งแวดล้อม (Altman & Low, 1992) สาขาสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของสำนึกในถิ่นที่ว่า หมายถึงการรับรู้ของปัจเจกบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และจิตสำนึกหรือความรู้สึกของพวกเขาที่มีต่อสิ่งแวดล้อมนั้นไม่ว่าจะมากหรือน้อย สำนึกในถิ่นที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติในสองทางคือ มุมมองหรือการให้ความหมายต่อสิ่งแวดล้อมกับปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่มนุษย์มีต่อสิ่งแวดล้อมดังกล่าว นอกจากนี้แล้ว สำนึกในถิ่นที่ยังเกี่ยวกับการจัดวางตำแหน่งของบุคคลในสถานที่ต่าง ๆ กล่าวคือ ด้านหนึ่งเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับถิ่นที่ และอีกด้านหนึ่งคือความรู้สึกที่มีต่อถิ่นที่ ซึ่งได้หลอมรวมในบริบทของการให้ความหมายต่อสิ่งแวดล้อม (Hummon, 1992) นัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้คนจะพัฒนาสำนึกในถิ่นที่ผ่านประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ พืชและสัตว์ และตำนานความเป็นมาของสถานที่นั้น ๆ

สำนึกในถิ่นที่ จึงเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสถานที่ ซึ่งพวกเขาเคยมีประสบการณ์หรือเคยอยู่อาศัยและผ่านพบมาก่อน จึงก่อให้เกิดความผูกพันต่อสถานที่ (place attachment) ทั้งในแง่อารมณ์ความรู้สึกและการรับรู้หรือการให้ความหมายของแผ่นดินถิ่นที่นั้น ๆ แม้ว่าสำนึกในถิ่นที่เป็นความรู้สึกของปัจเจกบุคคล แต่ยังเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของคนในชุมชนและสังคมอีกด้วย

เห็นได้ว่าการผูกพันต่อสถานที่ถือเป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ระหว่างผู้คนกับสถานที่ อันมีผลมาจากประสบการณ์ส่วนตัวของผู้คนต่อสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง ความผูกพันต่อสถานที่ยังเกี่ยวข้องกับผลกระทบทางอารมณ์ของสถานที่แห่งหนึ่งที่ผู้คนสนใจด้วย ความผูกพันทางอารมณ์และวัฒนธรรมถือว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์กับสถานที่ เกิดขึ้นจากการให้ความหมายทางอารมณ์และสำนึกต่อสถานที่หรือดินแดนหนึ่ง ๆ ที่จะนำไปสู่คำตอบว่า ผู้คนรับรู้สถานที่อย่างไรและเกี่ยวข้องกับสถานที่เหล่านั้นอย่างไร (Altman & Low, 1992) อาจกล่าวได้ว่า เมื่อบุคคลผูกพันกับสถานที่เขาจะใส่ใจกับสถานที่นั้น ๆ มากขึ้น (Mesch & Manor, 1998) ความผูกพันกับสถานที่จึงเชื่อมโยงอย่างแนบชิดกับสำนึกในถิ่นที่ ความผูกพันต่อสถานที่ก่อให้เกิดสำนึกในถิ่นที่ ในทางกลับกันสำนึกในถิ่นที่ก็ทำให้เกิดความผูกพันต่อสถานที่ดังกล่าว

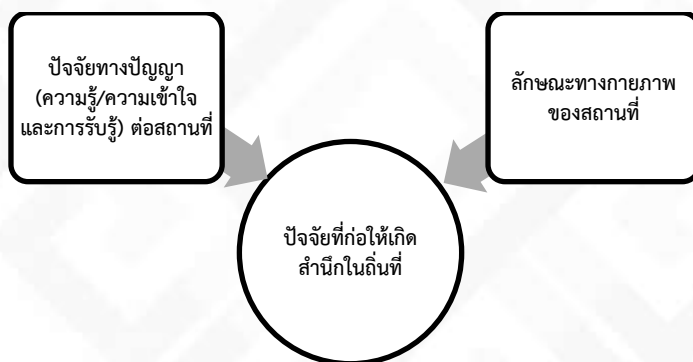
สำนึกในถิ่นที่เป็นแนวคิดที่เปลี่ยนพื้นที่ทั่วไปให้เป็นสถานที่ที่มีพฤติกรรมพิเศษและลักษณะทางประสาทสัมผัส สำหรับบางคนนั้นหมายถึงการเชื่อมต่อกับสถานที่ด้วยการทำความเข้าใจกิจกรรมในชีวิตประจำวันและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้อง

ความรู้สึกนี้สามารถสร้างขึ้นได้ในสถานที่อยู่อาศัยส่วนบุคคลและขยายออกไปตลอดชีวิต เรลฟ์ (Relph, 1976) เห็นว่า ค่านิยมส่วนบุคคลและส่วนรวมมีอิทธิพลต่อความรู้สึกที่มีต่อสถานที่และส่งผลต่อพฤติกรรมส่วนบุคคล ค่านิยมและทัศนคติทางสังคมด้วย ผู้คนมักจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมตามความรู้สึกเกี่ยวกับสถานที่นั้น ๆ (Canter, 1997)

ดังนั้น สำนักในถิ่นที่จึงไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยอิสระ แต่มาจากเหตุปัจจัยบางประการตามความเห็นของสตีล (Steele, 1981) มีปัจจัยอยู่สองประการที่มีผลต่อสำนักในถิ่นของบุคคล ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ลักษณะทางกายภาพของสถานที่

ภาพ 1

ปัจจัยที่ทำให้เกิดสำนักในถิ่นที่

ที่มา: ปรับปรุงจาก “Sense of place factors” by F. Steele, 1981, *The Sense of Place*, CBI Publishing, p. 12. Copyright 1981 by CBI Publishing Company, Inc.

จากภาพข้างต้นอธิบายได้ว่า ปัจจัยทางปัญญา ได้แก่ ความหมายต่าง ๆ ที่ผู้คนรับรู้จากสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ทั้งในแง่อารมณ์ ความรู้สึกต่อสถานที่ ซึ่งก็คือการเชื่อมโยงทางอารมณ์ระหว่างผู้คนและสถานที่ ถูกสร้างขึ้นมาจากความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ของผู้คนต่อสถานที่นั้น ๆ สำหรับปัจจัยทางด้านกายภาพ สตีลหมายถึง ขนาด ส่วนประกอบ ความหลากหลาย พื้นผิว การตกแต่ง สี เสียง กลิ่น หรืออุณหภูมิล้วนส่งผลให้เกิดความรู้สึกสำนักในถิ่นที่ นอกจากนี้แล้วอัตลักษณ์ของสถานที่

ประวัติความเป็นมา ความทรงจำ ความสนุกสนาน ความลึกลับ ความรื่นรมย์และมหัศจรรย์ก็ส่งผลต่อวิธีที่ผู้คนสื่อสารกับสถานที่ต่าง ๆ อีกด้วย (Steele, 1981)

ชามัย (Shamai) นักวิชาการด้านสถานที่ศึกษาชาวอิสราเอล ได้กล่าวถึงกระบวนการสำนึกในถิ่นที่ว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นต้น คือ การรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ (belonging to a place) ขั้นกลาง คือ ความผูกพันกับสถานที่ (attachment to a place) และขั้นสูงสุด คือ ความรับผิดชอบต่อสถานที่ (commitment to a place) (Shamai, 1991)

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า สำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่ เป็นกระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีต่อสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง มีปัจจัยสำคัญคือการรับรู้และอารมณ์ความรู้สึกทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับทางสังคม ผวนกับปัจจัยทางกายภาพและวัฒนธรรมเกี่ยวกับสถานที่นั้น หรืออาจกล่าวได้ว่าสำนึกในถิ่นที่ถูกกำหนดโดยประสบการณ์ส่วนตัว ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และอัตลักษณ์ทั้งสำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่

2. แนวคิดการประกอบสร้างความหมายของสถานที่ (the social construction of place meaning)

การประกอบสร้างความหมายของสถานที่ เป็นประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่ง ที่การศึกษาในครั้งนี้องค์กรนำเสนอ กรอบแนวคิดสำคัญที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา คือ ทฤษฎีการประกอบสร้างทางสังคม (social constructionism) ที่สังเคราะห์จากงานของวินนี (Vinney, 2024) และกัลบิน (Galbin, 2014) ทฤษฎีการประกอบสร้างทางสังคมมีพื้นฐานความคิดว่า ผู้คนพัฒนาความรู้และความจริงเกี่ยวกับโลกในบริบททางสังคมบนสมมติฐานที่มีร่วมกันว่า หลายสิ่งที่เรามองข้ามและเชื่อว่าเป็นความจริงเชิงวัตถุวิสัยแท้จริงแล้วถูกสร้างขึ้นในสังคม นั่นหมายความว่าความหมายทั้งหมดที่เรายึดถือกันล้วนถูกสร้างขึ้นในสังคม และฝังแน่นจนรู้สึกเป็นธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นความเข้าใจเรื่องเพศ เชื้อชาติ ชนชั้น และความพิการ เมื่อเป็นการประกอบสร้างมันจึงไม่ได้สะท้อนความเป็นจริงอย่างถูกต้อง และด้วยเหตุนี้จึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง (Vinney, 2024)

โดยนัยนี้จึงกล่าวได้ว่า ความรู้ ความจริงและความหมายที่เราให้กับสิ่งต่าง ๆ มีฐานะเป็นเพียงสิ่งประดิษฐ์ (artifacts) และเกิดจากอิทธิพลทางสังคมตลอดจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในแต่ละกลุ่ม เมื่อความรู้ถูกสร้างขึ้นในสังคมความรู้

ดังกล่าวก็จะมีผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม และการเมือง หากผู้คนในชุมชน/สังคม ยอมรับ ความรู้ก็จะขยายออกไปไกลยิ่งขึ้น เมื่อความรู้ได้รับการยอมรับจากชุมชน อาจกลายเป็นนโยบาย แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและสิทธิพิเศษในชุมชน แนวคิด ที่สร้างขึ้นในสังคมเหล่านี้จะสร้างความเป็นจริงทางสังคมให้เกิดขึ้น

ในทัศนะของนักทฤษฎีประกอบสร้างทางสังคม เครื่องมือสำคัญในการประกอบสร้างทางสังคม คือ ภาษา พวกเขาเน้นว่าภาษากำหนดวิธีที่เราเข้าใจโลก ผ่านกฎเกณฑ์ของภาษานั้น ๆ ส่งผลให้ภาษาไม่เป็นกลาง มันเพ่งมองบางสิ่ง และอาจ ละเลยบางสิ่ง ภาษาจึงจำกัดสิ่งที่เราสามารถแสดงออกได้ พอ ๆ กับการรับรู้ของเราที่มี ต่อสิ่งที่ได้ประสบพบเห็น ดังนั้นพวกเขาเชื่อว่า ภาษา การสื่อสาร และคำพูดมีบทบาท สำคัญในกระบวนการโต้ตอบที่เราเข้าใจโลกและตัวเราเอง (Vinney, 2024) โดยนัยนี้ ความหมายของสถานที่ถือว่าเกิดจากการประกอบสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ดังความเห็นที่ว่า สถานที่คือการสำแดงวัฒนธรรมของมนุษย์ วัฒนธรรมเป็น กระบวนการทางสังคมที่ผู้คนสร้างความหมายเพื่อให้ตนเองรู้สึกถึงอัตลักษณ์ (Cohen, 1994) ทางวัฒนธรรมได้หล่อหลอมวิถีชีวิตของผู้คนและปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม ที่อุทิศตนมีความสำคัญต่อการสร้างอัตลักษณ์ของสถานที่ (Lai et al., 2013) พื้นที่ ต่าง ๆ กลายเป็นสถานที่ที่ผสมผสานระหว่างลักษณะทางกายภาพ วัฒนธรรมของ สถานที่นั้น ๆ และการรับรู้ทางอารมณ์และความต้องการใช้ประโยชน์ของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม สถานที่ต่าง ๆ ล้วนแต่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและยังคงเกิดขึ้นใหม่ อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้คนพยายามดิ้นรนเพื่อปรับตัวให้เข้ากับความหมายใหม่ ๆ ที่อาจแยกตัวออกจากวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของตน จึงเห็นได้ว่าความหมายของ สถานที่สะท้อนถึงรูปแบบการเชื่อมโยงระหว่างผู้คนกับสถานที่ต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไป ตามบริบทส่วนบุคคลและสังคมวัฒนธรรม (Ujang & Zakariya, 2015) ซึ่งหมายความว่าบุคคลแต่ละคนอาจให้ความหมายของสถานที่ต่างกันต่อสถานที่เดียวกันได้ (Russ & Krasny, 2017) ราจาลา, โซริช และโธมัส (Rajala et al., 2020) เห็นว่าความหมาย ของสถานที่มีหลายประเภท โดยทั่วไปมักประกอบด้วย ก) ความหมายที่ขึ้นอยู่กับ ลักษณะเฉพาะของสิ่งแวดล้อมชีวกายภาพ ข) ความหมายเชิงหน้าที่หรือการใช้ ประโยชน์ ค) ความหมายเชิงประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และ ง) ความหมายเชิง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับคนอื่นและสังคม ความหมายทั้ง 4 ประเภทนี้ อาจแสดง ออกมาในเชิงพรรณนาหรือเชิงสัญลักษณ์ก็ได้

จะเห็นได้ว่า แนวความคิดเรื่องสำนึกในถิ่นที่ (sense of place) ความผูกพันต่อสถานที่ (place attachment) และการประกอบสร้างความหมายสถานที่นั้น (the construction of place meaning) มีความเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เป็นลำดับกระบวนการและขั้นตอนที่มีลักษณะปฏิสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะปัจเจก ปัจจัยทางกายภาพ วัฒนธรรม และสังคม สำนึกในถิ่นที่ก่อให้เกิดความผูกพันต่อสถานที่ ในทางกลับกันความผูกพันต่อสถานที่ก็ก่อให้เกิดสำนึกในถิ่นที่และนำไปสู่การสร้างความหมายของสถานที่นั้น กรอบแนวคิดเหล่านี้ผู้วิจัยจะได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษา สำนึกในถิ่นที่ ความผูกพันต่อสถานที่และการสร้างความหมายให้กับสถานที่ในบทกวีนิพนธ์ *หอมแผ่นดินลาว* ของ “ลูกดอนกะเด็น” ต่อไป

ผลการวิจัย

1. สำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่ในบทกวีนิพนธ์หอมแผ่นดินลาว

หนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ *หอมแผ่นดินลาว* ของ “ลูกดอนกะเด็น” (2020) ประกอบด้วยบทกวีทั้งหมด 34 เรื่องที่ผู้แต่งเขียนขึ้นต่างกรรมต่างวาระ แล้วนำมาพิมพ์รวมเล่ม เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วบทกวีทั้งหมดมีเนื้อหาค่อนข้างหลากหลาย นับแต่ความรักความภาคภูมิใจในถิ่นฐานบ้านเกิด ความภาคภูมิใจในความรุ่งรวยทางด้านศิลปวัฒนธรรม ฮีตครองประเพณีและวิถีชีวิตเรียบง่ายในชนบท เนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ การอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติ การแสดงความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมลาวและเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก อย่างไรก็ตาม กลุ่มเนื้อหาที่โดดเด่นที่สุดคือ เนื้อหาเกี่ยวกับความรักความภาคภูมิใจในถิ่นฐานบ้านเกิด นำเสนอผ่านบทกวีที่แต่งตามด้วยลีลาวรรณศิลป์แนวชนบ ไม่ว่าจะเป็น “หอมแผ่นดินลาว”, “หอมถิ่นแผ่นดินเกิด”, “ต้นไม้ของพ่อ”, “คืนเมื่อบ้านแม่”, “แคมฝั่งเซบั้งเหียง”, “มนขังที่เวียงไซ” และ “ห้วยโตะโมะ” ในบทกวีกลุ่มนี้ กวีแสดงน้ำเสียงความรู้สึกภาคภูมิใจ ความรักและหวงแหนแผ่นดินเกิด ความชื่นชมในความอุดมสมบูรณ์ของศิลปวัฒนธรรมและความงดงามของธรรมชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่า บทกวีนิพนธ์ *หอมแผ่นดินลาว* เป็นบทกวีแห่งสำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่โดยแท้จริง

ในการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับสำนึกในถิ่นที่ในบทกวีนิพนธ์ *หอมแผ่นดินลาว* ผู้เขียนจะพิจารณาปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่

ทั้งในด้าน ปัจจัยทางปัญญา (ความรู้/ความเข้าใจและการรับรู้) ต่อสถานที่กับลักษณะทางกายภาพของสถานที่ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกวีกับสถานที่ในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1.1 สำนึกในถิ่นที่ในมิติของความรัก ความหวงแหนในแผ่นดินถิ่นเกิด
 สำนึกในถิ่นที่ในมิตินี้ ปรากฏเด่นชัดที่สุดในกวีนิพนธ์ *หอมแผ่นดินลาว* และเป็นสำนึกขั้นพื้นฐานที่นำไปสู่ความรู้สึกต่อสถานที่ในมิติอื่น คำว่า แผ่นดินถิ่นเกิด หมายถึง บ้านเกิด ภูมิลำเนา หรือมาตุภูมิของตัวเอง และในความหมายที่กว้างขึ้นคือ ประเทศชาติซึ่งในที่นี้คือ ประเทศ สปป. ลาวนั่นเอง เป็นที่น่าสังเกตว่าในบทกวีหลายชิ้น “ลูกดอนกะเด็น” ใช้คำว่า “หอม” และ “ฮักหอม” บ่อยครั้ง เพื่อสื่อถึงความรู้สึกที่มีต่อสถานที่ทั้งสองระดับ หนังสือ *วัดเจนนานุกมพาสาลาว สะบับปัปปรุงใหม่ 2022* (ทองคำ อ่อนมะนิสอน, 2022) ให้ความหมายคำว่า “หอม” ว่า “หอม (2) ฮัก, แพง, สะหงวน, ฮักษา” และ “หอม (4) ทะนุทะนอม” เมื่อพิจารณาถึงความหมายของถ้อยคำดังกล่าว คำว่า “หอม” ในภาษาลาวที่ปรากฏในบทกวี สื่อความหมายถึงความปลื้มปิติ ความรัก ความหวงแหนและทะนุถนอมต่อสถานที่อย่างลึกซึ้ง ตัวอย่างเช่น “หอมใด หอมท่อบ้าน เบื้องบ่อน ผิงสายปือ นีเด” ในบทกวีชื่อ “หอมแผ่นดินลาว” (น. 27) กวีแสดงให้เห็นทั้งสำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่ อันหมายถึงแผ่นดินลาว โดยพรรณนาให้เห็นอย่างละเอียด ตรงไปตรงมา ในขณะเดียวกันก็แสดงถึงการรับรู้ (perception) ของกวีที่ละเอียดอ่อนราวกับสัมผัสถึงกลิ่นหอม รวมถึงการใช้โวหารวาทศิลป์เพื่อสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ป่าไม้ แม่น้ำ ลำเนา ความรักใคร่สามัคคีของชนในชาติ ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวในการต่อสู้กู้ชาติ ความงดงามของศิลปวัฒนธรรม วรรณคดี ดังตัวอย่างในบทกวีบางตอน

1. ฮักใด เทียมเทำบ้าน	ถานถิ่นดินลาว เฮาเด
พุมลำนามานดา	หล่อหลอมเหลาเลี้ยง
ชื่อเสียงนามเนื่องก้อง	กองกายเกินก้าว
ดินแดนลาวเอกอ้าง	บ่หมายม้างหม่นสี แท่นา

2. มีดงดอนด่านด้าว	ฮาวป่าพะนาเขา
เสียงกาเว้าวอนขัน	อันคอนคานไม้
สายของท่านเทท้าง	นางโนเนาอั้ง
ลอยหลังเค็งค่อคว้าว	คุณส้อยสะหว่าสะอี

...

...

9. แผ่นดินเคยยังย้อย	น้ำตาหลังล้นตก
หัวอกอุกทะทมิทวง	ทั้งเทเทือนสะท้าน
มวนมานมาหมายม้าง	ทำลายลาวหลบล่ม
จมแจบจำจุ่มพื้น	เมืองขึ้นเขตเขา

(ลูกตอนกะเด็น, 2020, น. 27-28)

1.2 สำนึกในถิ่นที่ในมิติความเคารพต่อสถานที่ ความเคารพในสถานที่ สะท้อนให้เห็นความผูกพันต่อสถานที่อย่างลึกซึ้ง ในบทกวีชื่อ “หอมแผ่นดินลาว” (น. 27-35) กริยูปลักษณ์แผ่นดินลาวในฐานะ “แผ่นดินของแม่” หรือ “มาตุภูมิ” และในบางครั้งในฐานะ “แผ่นดินของพ่อ” หรือ “ปิตุภูมิ” เช่น “ปิตุพุมผืนกว้าง”, “บ้านแม่ช้อย” หรือ “เมืองลาวเมืองแม่ช้อย” ซึ่งแสดงนัยของสำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่ในระดับความหมายชั้นสูงสุด จึงทำให้เกิดความรู้สึกเคารพบูชาดังในบทกวีตอนหนึ่งว่า

4. หอมใด หอมท้อบ้าน	เบื่องบ่อนฝึงสายบือ นีเด
สายแฮโฮมเฮียงฮัก-	ฮ่อหอมอะหนอมดุ่ม
ปิตุพุมผืนกว้าง	ลงยาวเย็นย่าน
แสนสำลาน บ้านแม่ช้อย	ฮอยยืมยืนกัน

(ลูกตอนกะเด็น, 2020, น. 27)

กวีพรรณนาความในเชิงเปรียบเทียบว่า รักหวงแหนสิ่งใดก็ไม่เท่ากับรัก “แผ่นดินแม่” และ “แผ่นดินพ่อ” ในบทกวีนี้ยังสื่อความหมายถึงแผ่นดินถิ่นเกิด สถานที่ที่ฝังรัก (สายแฮ) ซึ่งแสดงถึงความสำคัญระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ (ผืนแผ่นดิน) ดังนั้นสถานที่แห่งนี้จึงควรเคารพ เพราะเป็นสถานที่พิเศษในฐานะ “มาตุคามและปิตุคาม”

1.3 สำนึกในถิ่นที่ในมิติของการอุทิศตนและเสียสละเพื่อสถานที่ สืบเนื่อง จากประเด็นข้างต้น การเคารพสถานที่ในฐานะมาตุภูมิและปิตุภูมิ นำมาสู่ระดับของ

สำนักและผูกพันต่อสถานที่ในระดับที่ข้ามพ้นความรู้สึกส่วนตัว ไปสู่สำนักเพื่อส่วนรวม ที่พร้อมจะอุทิศตนเพื่อรักษา ปกป้องพัฒนา พื้นฟูสถานที่ หรือในระดับที่สูงสุดคือ การแสดงความรับผิดชอบด้วยการอุทิศชีวิตตัวเองต่อสถานที่ดังกล่าว (Shamai, 1991) ถือว่าเป็นระดับสูงสุดของสำนักในถิ่นที่ บทกวีของ “ลูกดอนกะเด็น” ก็แสดงถึงสำนัก ในถิ่นที่ ตั้งแต่ระดับการปกป้องรักษาระวังดูแลทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ การรักษาและสืบทอดศิลปวัฒนธรรมที่มีค่า ไปจนถึงการเสียสละตนเองเพื่อปกป้อง ประเทศชาติโดยเอาชีวิตเข้าแลก ดังเห็นได้จากบทกวีชื่อ “ต้นไม้ของพ่อ” (น. 50-54) กวีใช้ต้นไม้ที่พ่อปลูกเป็นอุปลักษณ์แทนผืนแผ่นดินและวิถีการดำเนินชีวิตที่พ่อหรือ บรรพบุรุษได้ปลูกและดูแลรักษาด้วยความรัก เพื่อส่งต่อให้คนรุ่นลูกหลาน “พ่อเพิ่ม ปูนปลูกไว้ วางเพื่อแพงเฮา” (น. 50) คำว่า “ต้นไม้ของพ่อ” นั้น เราอาจพิจารณาว่า เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นส่วนหนึ่งของแผ่นดินลาว หรืออีกนัยหนึ่งต้นไม้อาจแสดง ถึง “รากเหง้า” ของคนลาว กวีในฐานะที่เป็นคนลาวก็พร้อมที่จะให้สัญญาว่าจะอุทิศ ตนเพื่อดูแลรักษาเอาไว้อย่างเต็มที่ ดังบทกวีที่ว่า

14. ลูกเกิดในแห่งนี้
ยังอยู่คอยคุมปัก
โฮมฮ่วมใจปูนป้อง
ส่นยายอยกน้อม

ผืนแผ่นดินทอละนี
ฮักสาสะหงวนไว้
ปะคองหอมฮักฮ่อ
กะหนอมไว้หว่างใจ

...

...

18. ลูกซิเอาเทือย้อย
เพื่อได้เงงามดี
พ่อตั้งใจจอมลั่น
หมดพ้อมีหมู่ไม้

ถอลกลงดิน อีพ้อเอย
ไห่สูงแสนชั้น
เหลื่อปะมานปลูกก่อ
พะไม่ข้างคู้กะลั่น

(ลูกดอนกะเด็น, 2020, น. 53)

ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองลาวเต็มไปด้วยบาดแผลจากการรุกรานและยึดครองของประเทศมหาอำนาจในหลายต่อหลายครั้ง โดยเฉพาะในสงครามเพื่อปลดปล่อยประเทศลาวระหว่างปี 1948-1954 สงครามนำมาซึ่งความยากลำบากในการดำรงชีวิตของผู้คน ภายหลังที่ขบวนการต่อสู้กู้ชาติได้สถาปนา รัฐสังคมนิยมขึ้น ทางทหารของลาวก็ได้มีการปลูกฝังและเผยแพร่อุดมการณ์รักชาติในหมู่เยาวชนและประชาชนลาวผ่านนโยบายการศึกษา งานวิจัยของวิวิธ นิดสูงเนิน และทินกร บัวชู (2020) ชี้ให้เห็นว่า ระบบการศึกษาของลาวมีบทบาทอย่างมากในการต่อต้านการเข้าครอบงำของต่างชาติ ด้วยการปลูกกระแสชาตินิยมให้แพร่หลาย การศึกษาได้นำไปสู่การสร้างจิตสำนึกของการเป็นพลเมืองลาว ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับมัธยมศึกษา เครื่องมือที่สำคัญในการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติและความเป็นพลเมืองลาวคือแบบเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า พลเมืองลาวหลังยุคปฏิวัติล้วนแต่ได้รับการปลูกฝังให้มีอุดมการณ์รักชาติและสำนึกในความเป็นพลเมืองลาวอย่างเข้มข้น “ลูกดอนกะเด็น” ก็น่าจะผ่านการปลูกฝัง ขัดเกลาให้มีจิตใจและสำนึกรักชาติ รักแผ่นดินลาว ซึ่งปรากฏผ่านบทกวีหลายชิ้น ที่แสดงออกถึงสำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่ หลอมรวมกับความรักชาติ จนเกิดสำนึกในระดับของการอุทิศตนเพื่อปกป้องรักษาแผ่นดินลาว ดังปรากฏในข้อเขียนที่เสมือนคำนำของหนังสือ “หอมแผ่นดินลาว” ว่า

เมื่อปะเทศชาติให้ชีวิตอยู่สุขร่มเย็น
ข้าพะเจ้าถามตนเองเสมอว่า...
แล้วข้าพะเจ้าจะให้หยิ่งคีน
เพื่อตอบแทนบุญคุณปะเทศชาติ
นอกเหนือไปจากคำว่า ฮัก
ความฮักผืนแผ่นดินของข้าพะเจ้า
เหมือนข้าพะเจ้าฮักดวงตา
ทุกอะไยอะวะที่พ่อแม่ให้มา สันใดก็สันนั้น
นี่คือที่มาของบดกะวี หอมแผ่นดินลาว...

(ลูกดอนกะเด็น, 2020, น. 19)

ในบทกวีชื่อ “ลุงและหลาน” (น. 57-58) นำเสนอเรื่องราวการสนทนาระหว่าง ลุงกับหลานในเรื่องความรักชาติและแผ่นดินลาวในตอนหนึ่งว่า

2. ฮักปะเทศชาติเชื้อ	เหนือกว่าชีวา
อย่าให้มันมากวน	ก่อกำกานฮ้าย
ฮักพงไฟพะเนากว้าง	ดงหลวงปูกป่า
ขามขาวเค็งค่าค้ำ	ยอยูงยางไหญ่อุ้ม
	ชุมเชื้อเชื้อกตะแบง

(ลูกดอนกะเด็น, 2020, น. 57)

จะเห็นได้ว่าในบทกวีนี้ “ความฮักชาติ” ถือเป็นอุดมการณ์สำคัญที่จะต้องถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่น กวีนำเสนอให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมผ่าน บทสนทนาลุงกับหลานซึ่งเป็นตัวแทนของคนต่างรุ่นนั่นเอง

ทำนองเดียวกับบทกวีชื่อ “ฮักชาติ” (น. 103-104) ที่นำเสนอความคิดว่า ความรักชาติที่ยิ่งใหญ่และแท้จริงนั้น คือการอุทิศตนเพื่อทำความดีแก่สังคม ชุมชน เคารพกฎหมาย และอยู่ในศีลธรรม โดยเฉพาะ “สินทำของกานปะติวัต” หรือนัยหนึ่ง ก็น่าจะหมายถึงการเคารพในหลักการและกฎหมายของพรรคปฏิวัตินั่นเอง ดังตัวอย่าง

5. ฮักชาติ

ปะติบัตปะเลิดขึ้น	กะทำค่าความดี
มีสินทำปะติวัต	เคาลบกดหมายบ้านเมือง
	ซื่อจิงใจแท้
เฮ็ดเพื่อชนชาวบ้าน	สาทุกานเกินยั้ง
จิงว่าฮักชาติแท้	บ่แปปิ่นเปียนความ แท่นา

(ลูกดอนกะเด็น, 2020, น. 104)

จะเห็นได้ว่าชุดคำทั้งหมดที่ปรากฏในกวีบทนี้ เป็นทั้งค่านิยม (ปะติบัต ปะเลิด กะทำความดี มีสินทำ) วิถีปฏิบัติ (เคาลบกดหมาย) และอุดมการณ์ (เฮ็ดเพื่อชนชาวบ้าน) เป็นต้น

1.4 สำนักในถิ่นที่ในมิติของการโยยหาอดีต “ลูกดอนกะเด็น” เป็นกวี ที่มีพื้นเพจากชนบทของลาวได้ ในวัยเยาว์ได้เดินทางออกจากชนบทเข้ามาศึกษา

หาความรู้ในเมือง จึงมีประสบการณ์และความผูกพันกับบ้านเกิดเมืองนอน ไม่ว่าจะเป็น
ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติในชนบท ความงดงามและร่ำรวยทางด้าน
ศิลปวัฒนธรรมและวรรณกรรมที่เป็นมรดกเชื้อจากอดีต สิ่งเหล่านี้ได้หล่อหลอมให้
“ลูกดอนกะเด็น” มีความผูกพันกับแผ่นดินถิ่นเกิด เมื่อจากบ้านเกิดก็มีความถวิล
หาชีวิตและประสบการณ์ที่ผ่านพ้น ซึ่งเรียกกันว่า “การโหยหาอดีต” (nostalgia)
การโหยหาอดีตเป็นผลมาจากสำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่ที่ตนมาจากหรือ
เคยมีประสบการณ์มาก่อนในถิ่นที่นั้น ๆ

บทกวีที่แสดงถึงสำนึกและความผูกพันต่อสถานที่ผ่านอารมณ์โหยหาอดีตที่
โดดเด่น คือ บทกวีชื่อ “หอมถิ่นแผ่นดินเกิด” (น. 45-49) และ “มนขังที่เวียงไซ”
(น. 92-97) ทั้งสองบทนี้ แสดงให้เห็นสำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่ผ่าน
อารมณ์โหยหาอดีตได้อย่างสะท้อนอารมณ์และมีพลังทางวรรณศิลป์อย่างเต็มเปี่ยม

ในบทกวี “หอมถิ่นแผ่นดินเกิด” (น.45-49) กวีบรรยายความโหยหาอดีต
ที่แสดงถึงความผูกพันต่อสถานที่อย่างลึกซึ้ง ทั้งการทวนรำลึกถึงฮึดครองประเพณี
บรรยากาศ ธรรมชาติ ดอกไม้ประจำถิ่น เสียงแคนรสนาติของข้าวเหนียว เป็นเสมือน
จิตวิญญาณหรืออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนลาว นิทานที่เคยฟังและความตั้งใจ
จะทวนคืนยังถิ่นฐานบ้านเกิด ดังตัวอย่าง

10. หอมเด็ดรวงดอกไม้
หอมทั้งเทิงเวหา
ยามเดือนขาวไขแจ้ง
จำปามองมุ่งเยี่ยม

มาไลซ่อจำปา เขียมเอย
เมกชะหลาแดนด้าว
แสงจันนวนส่อง
ทะนงอ้าวอดจัน

...

...

12. เสียงแคนชวนซาบซึ้ง
ออนซอนขับลำลาว
ลายเสียงแคนคมแห่น
ลูกแคนโคมมัดจุ่ม

อิงแอ่นอละซอน
ย่าวแต่เหนือเถิงใต้
คือลาวแห่นฮักฮ้อย
คือเผ่าลาวต่อมดุ่ม
หอมห่มฮักแผ่นดิน

23. แต่มันหมายมุ่งหมั่น
บใช้สนละวนเวียน
ยามแลงลงลาค้อย
พ่อ และแม่จอดแจ้ว

ยังฮ่อเฮือนตน
เพ็งเขาแขวนห้อย
งอยฮังเฮือนก่อ
ส่งเสียงแววฮ้ำฮ้อง
ดั่งก้องก๋อมดง แท่นา

24. หอมแดนเกิดอยู่ฝั่ง
มีอาคลองเลื่อนหาย
เถิงแผ่นทอละนีน
ฮักบ่สุน ชุนบ่เล่า

ฝั่งแนบในสะหมอง แม่เอย
ลืบบ่สุนเสียสิ้น
ฟ้าทะลายลงมุ่น
โอบอ้อมเอิกอื้นเอ้า
กะหนอมเจ้าฮักบ่จาง ลาวเอย

(ลูกตอนกะเต็น, 2020, น. 48-49)

ส่วนบทกวี “มนขังที่เวียงไซ” นำเสนอความผูกพันต่อถิ่นฐานบ้านเกิดผ่าน การโหยหาอดีตในอารมณ์และลีลาเดียวกับ “หอมถิ่นแผ่นดินเกิด” กวีวิไลหาความหลัง ความทรงจำที่ยังคงดื่มด่ำประทับใจกับบรรยากาศในอดีต ไม่ว่าจะเป็นความงดงามของ ธรรมชาติ ความงามของหญิงสาวชาวชนบท และวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สงบสุขของเวียงไซ เช่นเดียวกัน

2. การประกอบสร้างความหมายสถานที่ในกวีนิพนธ์หอมแผ่นดินลาว

“ลูกตอนกะเต็น” มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตลาวใต้ ซึ่งเป็นดินแดนที่ก่อกำเนิด นักคิด นักเขียน และกวีลาวที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก ตลอดชีวิตเขาได้บวชเรียนมา โดยตลอด ประกอบกับความรักในการอ่าน การเขียน และการค้นคว้าทางวิชาการอย่าง เอาจริงเอาจังทั้งในด้านวรรณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม ทำให้กวีผู้นี้ได้ ซึมซับรับรู้วรรณคดีมูลเชื้อสมัยอาณาจักรล้านช้างอย่างลึกซึ้ง กวีนิพนธ์ชุด หอมแผ่นดินลาว จึงมีลีลาและท่วงทำนองในการแต่งที่ดำเนินรอยตามลีลาวรรณศิลป์ ดั้งเดิมอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้ฉันทลักษณ์ การใช้คำ โวหาร ความเปรียบทั้งตรงและเต็มไปด้วยวรรณศิลป์ ผนวกกับความผูกพันในแผ่นดินมาตุภูมิ ที่แสดงออกถึงความสำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่อย่างลึกซึ้งดังที่ ได้กล่าวมาแล้ว อาจกล่าวได้ว่า หอมแผ่นดินลาว เป็นกวีนิพนธ์ที่ผู้แต่งได้จัดวาง

ตำแหน่งแห่งที่ของตนเองให้อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ และพื้นที่ทางนิเวศวิทยา กลายเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำมาสู่การประกอบสร้างความหมายและอัตลักษณ์ให้กับสถานที่ที่กวีได้นำเสนอ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับที่กว้างขึ้นซึ่งหมายถึงประเทศลาว หรือ “เมืองลาว” จากการศึกษาพบว่า มีความหมายที่สำคัญของสถานที่ที่กวีประกอบสร้างขึ้นดังนี้

2.1 เมืองลาวคือแผ่นดินแม่หรือเมืองมารดา (“คาเมแม่มานดา”/“เมืองลาวเมืองแม่ซ้อย”) ผู้แต่งสร้างความหมายของเมืองลาวในฐานะ “มาตุภูมิ” (motherland) ซึ่งเป็นอุปลักษณ์แทนความหมายของบ้านเกิดเมืองนอน หรือ แผ่นดินถิ่นเกิด สะท้อนให้เห็นความผูกพันและสำนึกต่อถิ่นที่อยู่อย่างลึกซึ้ง ในขณะเดียวกันก็สื่อความหมายถึงพื้นที่ของความรัก ความอบอุ่น และปลอดภัยเหมือนอยู่ในอ้อมอกของแม่ ดังตัวอย่าง

1. เมืองลาวเมืองแม่ซ้อย
บางเทื่อมีความทุก
แม้งเมื่อเหงาหงอยแง้น
คิดฮอดคนทางหลัง

ยินซื่อก็แสนสุข
คิดถึงก็หายเส้า
ละทมทวงแค้นคั่ง
พ่อแม่คอยนั่งเก้อ
ละเมอให้หั่วหา ละนอน

5. หอมเดบ้านเกิดแก้ว
หาแดนใดเทียมทัน
ไปไสมือซ้อยยัม
สุกพะไม่ม่วงแม้ง

เฮาเพ็งอาไล
เปียบบุนปานได้
ทิมทวงถามไถ่
บ่เคยแห้งเหี่ยวใจ

(ลูกดอนกะเด็น, 2020, น. 45-46)

เช่นเดียวกับบทกวีส่วนใหญ่ “ลูกดอนกะเด็น” ใช้ถ้อยคำเชิงภาพพจน์เพื่อสื่อความหมายถึง “ความเป็นเมืองแม่” ที่เป็นสัญลักษณ์แทนพลัง ความรู้สึกในทำนองเมืองแม่แก่ “ได้ยินซื่อก็แสนสุข” เวลาที่มีความทุกข์หากคิดถึงก็หายเศร้า “บางเทื่อมีความทุก คิดถึงก็หายเส้า” คำและความเปรียบในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นการรับรู้และความรู้สึกอันละเอียดอ่อนของกวีอย่างเด่นชัด

2.2 เมืองลาวคือแผ่นดินอุดมสมบูรณ์ สวยงามด้วยธรรมชาติ ภาพแทนที่โดดเด่นอย่างหนึ่งในกวีนิพนธ์ร่วมสมัยของลาว คือการนำเสนอถึงประเทศลาวในฐานะดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งสัตว์ป่า พืชพรรณ ภูเขา แม่น้ำ ลำเซ ภูมิทัศน์ที่สวยงาม ในแต่ละท้องถิ่นและภูมิภาค ที่ยังคงรักษาสภาพดั้งเดิมของธรรมชาติเอาไว้ได้ กวีชาวลาวยังได้มองสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นความทรงคุณค่า หรือด้อยพัฒนาแต่อย่างใด หากแต่มันคืออัตลักษณ์ที่โดดเด่นของเมืองลาวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ ใน *หอมแผ่นดินลาว* ผู้อ่านจะรับรู้ได้ถึงความหมายนี้ผ่านการบรรยายและพรรณนาที่เต็มไปด้วยภาพพจน์ ดังเช่น

1. ฮักไคเทียมเท่าบ้าน	ถ่านถินดินลาว
พุมลำนามานดา	หล่อหลอมเหลาเลี้ยง
ชื่อเสียงนามเมืองก้อง	กองกายเกินก้าว
ดินแดนลาวเอกอ้าง	บ่หมายม้างหม่นสีแทน

2. มีดงคอนด่านด้าว	ฮาวป่าพะนาเขา
เสียงกาเววอนขัน	อันคอนคนไม้
สายของทานเท้าง	นางไนเนอั้ง
ลอยหลังเค็งค่อค้าว	คุณส้อยหว่าสะอี

16. สุดสะเห่นฮ่อฮ้อย	ดอยถินดินอุดม
ชมพะนาเมืองลาว	ยิ่งสกาวยฟ้า
ชาวปะชาชนซ้อง	สาทุกานกัมกาบ
งามชาบลาบป่าไม้	มองแล้วชื่นกะใจ แทน

(ลูกคอนกะเด็น, 2020, น. 71)

บทกวีที่นำมาแสดงเป็นตัวอย่างนี้พรรณนาถึงความผูกพันต่อสถานที่และการรับรู้ลักษณะทางกายภาพของสถานที่ที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ทั้งยังแสดงให้เห็นความรู้สึกของผู้คนในสังคมลาวที่มีต่อบ้านเมืองของตนเอง

2.3 เมืองลาวคือดินแดนแห่งศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เรียบง่าย กวีนิพนธ์ *หอมแผ่นดินลาว* ได้ประกอบสร้างความหมายที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของเมืองลาวว่า เป็นดินแดนที่ร่ำรวยด้วยศิลปวัฒนธรรม ฮีตครองประเพณี และวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของผู้คน ความหมายในด้านนี้กลายเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของคนลาวและเมืองลาว “ลูกดอนกะเด็น” มองว่าแม้ประเทศลาวจะเคยถูกรบครองโดยชาติมหาอำนาจมาหลายครั้ง แต่ด้วยความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนลาว ทำให้อิทธิพลของต่างชาติไม่สามารถลบเลือนหรือเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของลาวได้ ในทางตรงกันข้ามกลับเพิ่มความรักหวงแหนในจิตใจของชาวลาวมากขึ้น การประกอบสร้างความหมายว่า แผ่นดินลาวคือสถานที่ที่อุดมด้วยศิลปวัฒนธรรม กวีได้นำเสนอผ่านวรรณคดี ดนตรี ผ้าทอ และความรักความโอบอ้อมอารีของผู้คน ดังที่ปรากฏในบทกวี ลายไหมลายแม่ หอมกลิ่นแผ่นดินเกิด เสียงแคนลาว และอารยธรรมลุ่มน้ำของ ดั่งบทกวีบางตอน

6. ปอดองดาวเดียวแหล่งหล้า
แต่ประถมเดิมดา
หลังนะที่เทียวย้าย
ฮักห่อหอมกอดเกี้ยว

นิทานเก่าขุนบุลม ปางพัน
ด้านดอนแดนน้ำ
คือสายใจจอดจ้อ
เทียวยามยองย่องยื้อ
ชวนซู้สงหา

7. นาวาชนเคื่องคำ
คั่งข้าซึ่งชนขาย
หลายชนแฉวชาวซื่อ
พายภาคภูมิพิน้อง

แคมท่าทานสาย ปางกั
เพ็ดพอยคำแก้ว
ถือถามเทียวท่อง
ปะคองคำถิ่นสะถาน แท่นา

8. อะลียะทำบ่อนบ้าน
หลายคุนคองควนคือ
พุด-พาม-ผี-แถน-ไ้
นาคาเลื้อเวียบล้อง

เลียบล้องลำของ
ตั้งเดียวโดยด้าน
วิถีทางความเชื้อ
สะหมองเชื้อบ่เลื่อมคาย

(ลูกดอนกะเด็น, 2020, น. 115)

นี่คือเนื้อหาส่วนหนึ่งในบทกวีชื่อ “อารยธรรมลุ่มน้ำของ” กวีนำเอาแม่น้ำของหรือแม่น้ำโขงเป็นแกนกลางในการร้อยเรียงเรื่องราวที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภูมิโนวัศกัษัฒนธรรมของผูัคนในลุ่มน้ำของซึ่งรวมถึงประเทศลาวด้วยว่ามีรากเหง้าวัฒนธรรมเดียวกันตั้งแต่อัฒตจนถึงปัจจุบัน มีการติดต่อสัมพันธักัน ในด้านการค้าขาย ศาสนา ความเชื่อกัที่มีรากเหง้าเดียวกัน จนก่อให้เกัฒความผูกพัน ไกลัชิด ซึ่งสะท้อนให้เห็นมุมมองในองักรรมของกวีว่า สรรพสิ่งไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล่อมหากายภาพและสิ่งแวดล่อมหากวัฒนธรรมล้วนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างแยกไม่ออก

2.4 เมืองลาวคือดินแดนแห่งอิสราภาพ บทกวีจำนวนหนึ่งได้สร้างภาพร่างของสถานที่ผ่านการสื่อความหมายให้เหัฒว่า ลาวคือดินแดนแห่งอิสราภาพ แม้ว่าในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาลาวเป็นประเทศที่มักถูกนักล่าเมืองขึ้นเข้ามายัฒครองครั้งแล้วครั้งเล่า แต่ด้วยจิตใจที่รักชาติและอิสราภาพคนลาวก็พร้อมที่จะต่อสู้เพื่อให้บ้านเมืองของตนดำรงอยู่โดยอิสระ “ลูกดอนกะเด็น” หยิบยกเอาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เหัฒว่า ประชาชนลาวได้ผ่านช่วงเวลาที่ยากลำบากของการต่อสู้กู้ชาติมาหลายครั้ง นับแต่สมัยอาณาจักรล้านช้างมาถึงสงครามอินโดจีน ในยุคล่าอาณานิคมของฝรั่งเศส จนถึงสงครามปลดปล่อยประเทศลาวโดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ภาพเสนอเหล่านั้ได้ตอกย้าความหมายของสถานที่ว่า ประเทศลาวคือดินแดนแห่งอิสราภาพให้ชัดเจนขึ้น ในบทกวีชื่อว่า “เสียงแคนลาว” (น. 79-85) ซึ่งได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ดีเด่นประจำปี 2015 “ลูกดอนกะเด็น” ได้นำเสนอประวัติศาสตร์การต่อสู้กู้ชาติของคนลาวผ่านเสียงแคนที่เป่าตามลายต่าง ๆ ซึ่งเป็นกลวิธีในการเล่าเรื่องที่แยบยล โดยสะท้อนให้เห็นว่ายามใดก็ตามที่ถูกศัตรูรุกรานและเข้ายัฒครอง คนลาวก็จะลุกขึ้นสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอิสราภาพ ดังในบทกวีบางตอนกล่าวว้า

11. ตกสะไหมหนึ่งนั้
เล่าหมู่มาฆากวน
ท่าลายลงลามเก็ยง
น้ำตาคน-ชาดยัอย

ชาดห้งมหงอยเหงา
ก่อกรรมกานฮ้าย
กะทำกานปั๊บน
ลอยพื้นแผ่นทะเลา

12. มานป่วงเคื่องข่มข้า
เสียงแคนปวนปวนปุก
“เจ้าอะนุ” นำพาสู้
เสียงแคนถูากไ้

ฮาวีล่าอานาแดน
เป่าละดมดวนกู่
ดีลัดตุดายไ้
หัวใจหมั้นฮักแผ่นดิน

13. ฮักขาดบ่เสื่อมสิ้น
สามัคคีพายใน
เลียนเล่าตอมหอมหุ่ม
เอาเลือดลินหลังพื้น

สะหลักแก่นกวางใจ
ตั้งแคนโค่นเต้า
เสียงปะสานซ้อยขึ้น
ยืนไว้แว่นสะไหม

...

...

15. หลายขบวนออกหน้า
เป่าให้แหนหวงดิน
เถิงแม่น เสียไซหล่ม
ว่าเสียงแคนบ่เล่า

วาดท่าลายแคน
ถิ่นสะถานเมืองบ้าน
อุดมกานยังกำแก่น
บ่ยอมเมามอบมัม
โกยกำแต่เขา ดอกนา

...

...

18. เสียงแคนฮั่นฮั่นห้าว
เป็นสันยานละดมพน
มีพัก คุคองไ้
เอกะลาตยาดไ้

ลาวท้าวแดนสะถาน
ป่าวปะชาชนลู้
นำพากานกู่ชาติ
ไซก้าแก่นกำล้ง

(ลูกตองกะเด็น, 2020, น. 80-81)

บทกวีข้างต้นนี้ มีความงดงามด้วยเชิงชั้นวรรณศิลป์ มีความกลมกลืนระหว่างรูปแบบกับเนื้อหา เห็นได้จากการเลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงทั้งความคิดและความรู้สึกในหลายตอนเพื่อสื่อความหมาย ดังเช่น กวีได้ใช้เสียงแคนและลายแคนเป็นแกนกลางในการเล่าประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อรักษาเอกราชของลาวนับแต่สมัย

อาณาจักรล้านช้างมาจนถึงยุคล่าอาณานิคม แคนและเสียงแคนถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจ และเป็นสัญญาณของพลังการต่อสู้เพื่ออิสรภาพ โดยวิธีการนำเสนอผ่านกลวิธีการใช้ภาษาและความเปรียบอันเป็นรูปแบบทางวรรณศิลป์ ส่งผลให้การนำเสนอเนื้อหาของกวีมีความชัดเจนขึ้น

บทสรุป

จากบทสนทนาที่น่าสนใจในถิ่นที่ และความผูกพันต่อสถานที่และแนวความคิด การประกอบสร้างความหมายของสถานที่ของนักวิชาการด้านพื้นที่ศึกษา ซึ่งใช้เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการตรวจสอบกวีนิพนธ์ *หอมแผ่นดินลาว* ของ “ลูกดอนกะเด็น” ปรากฏผลที่น่าสนใจว่ากวีนิพนธ์ของกวีลาวร่วมสมัยเล่มนี้ มีความโดดเด่นไม่เพียงเพราะมีเนื้อหาและแนวคิดที่สอดคล้องกับสำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่เป็นอย่างมากเท่านั้น แต่อาจกล่าวได้ว่า “ลูกดอนกะเด็น” สร้างสรรค์กวีชุดนี้บนพื้นฐานของสำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่อย่างลึกซึ้ง และแสดงออกมาในหลายมิติ ตั้งแต่ระดับของความรัก ห่วงเห่นในแผ่นดินถิ่นที่ ไปจนถึงระดับของการอุทิศตนและเสียสละเพื่อสถานที่อันได้แก่ประเทศชาติของตน การนำเสนอสำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่ผ่านการใช้ขนบทางวรรณศิลป์และการเชื่อมโยงกับตัวบทอันหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล่า ตำนาน ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรม นำไปสู่การสร้างความหมายให้กับพื้นที่และสถานที่ ซึ่งก็คือประเทศลาวอันเป็นมาตุภูมิที่รักยิ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของสตีล (Steele, 1981) ที่เห็นว่า สำนึกในถิ่นที่ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยอิสระ แต่มาจากเหตุปัจจัยสองประการที่มีผลต่อสำนึกในถิ่นที่ของบุคคล ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยทางศิลปวัฒนธรรม และปัจจัยการรับรู้ลักษณะทางกายภาพของสถานที่ ซึ่งสรุปเป็นแผนผังได้ดังนี้

ภาพ 2

ปัจจัยที่ทำให้เกิดสำนึกในถิ่นที่

ส่วนในประเด็นของการประกอบสร้างความหมายให้กับสถานที่ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กวีได้สร้างความหมายให้กับสถานที่ซึ่งในภาพรวมได้แก่แผ่นดินลาว ที่มีพื้นฐานมาจากปัจจัยที่ก่อให้เกิดสำนึกในถิ่นที่ทั้งสองด้าน ก่อให้เกิดความหมายอ้างอิงกับลักษณะเฉพาะของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ความหมายที่ยึดโยงกับบทบาทหน้าที่และการใช้ประโยชน์จากสถานที่ และความหมายเชิงประสบการณ์ของกวี ในฐานะปัจเจกบุคคล รวมทั้งความหมายเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสังคม และเมื่อพิจารณาในอีกแง่หนึ่ง การประกอบสร้างความหมายกับสถานที่ดังกล่าว ก็คือการสร้างอัตลักษณ์ของสถานที่ (place identity) นั่นเอง กวีได้ใช้กลวิธีในการประกอบสร้างผ่านภาษาและชุดคำที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตน อัตลักษณ์ของคนลาว สอดคล้องกับทัศนะของนักทฤษฎีประกอบสร้างทางสังคมที่เสนอว่า เครื่องมือสำคัญในการประกอบสร้างทางสังคม คือ ภาษา เพราะภาษากำหนดวิธีที่เราเข้าใจโลกผ่านกฎเกณฑ์ของภาษานั้น (Vinney, 2024) สิ่งที่น่าสนใจก็คือ กวีใช้ภาษาแม่ของตนในการประกอบสร้างความหมาย ซึ่งเป็นภาษาที่สะท้อนถึงมโนทัศน์และการรับรู้เชิงประสาทสัมผัสที่ละเอียดอ่อน ทำให้การสร้าง ความหมายของสถานที่สัมพันธ์กับสำนึกในถิ่นที่และความผูกพันต่อสถานที่อย่างกลมกลืน ในขณะเดียวกันก็ยังมีลักษณะสัมพันธ์บทด้วยการใช้ตัวบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นเครื่องมือในการประกอบสร้างควบคู่กันไป เช่น ตัวบททางประวัติศาสตร์ วรรณกรรม ขนบประเพณี และวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ทองคำ อ่อนมะนิสสอน. (2022). *วัดจะนาบุญมหาศาลาว สะบักปัปป์ใหม่ 2022*. มีดีบุ๊คส์.
- ลูกดอนกะเด็น. (2020). *หอมแผ่นดินลาว*. สมาคมนักเขียนลาว (กรมการพิมพ์).
- วิทวัส นิดสูงเนิน และ ทินกร บัวชู. (2563). สำนักความเป็นพลเมืองของชาติผ่านแบบเรียนและวิถีชีวิตของเยาวชนลาวในชุมชนบ้านถ้ำช้าง เมืองวังเวียงแขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *ครุศาสตร์สาร*, 13(1), 265-280. <https://edujournal.bsru.ac.th/publishes/11/articles/244>
- Adams, J. D., Greenwood, D. A., & Russ, M. T. (2017). Sense of Place. In A. Russ, & M. E. Krasny (Eds.), *Urban Environmental Education Review* (pp. 68-75). Cornell University Press. <https://www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctt1qv5qhq>
- Altman, I., & Low, S. M. (1992). Place Attachment : A Conceptual Inquiry. In I. Altman, & S. M. Low (Eds.), *Place Attachment* (Vol. 12, pp. 1-12). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8753-4>
- Canter, D. (1997). The Facets of Place. In *Toward the Integration of Theory, Methods, Research, and Utilization. Advances in Environment, Behavior and Design* (Vol. 4, pp. 109-147). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4757-4425-5_4
- Cohen, A. P. (1994). Culture, Identity and the Concept of Boundary. *Revista de Antropología Social*, 3, 49-61. <https://revistas.ucm.es/index.php/RASO/article/view/RASO9494110049A>
- Galbin, A. (2014). *An Introduction to Social Constructionism*. Center for Program and Social Development. Expert Projects Publishing House. <https://www.researchreports.ro/en/an-introduction-to-social-constructionism>
- Hashemnezhad, H., Heidari, A. A., & Hoseini, P. M. (2013). “Sense of Place” and “Place Attachment” (A Comperative Study).

- International Journal of Architecture and Urban Development*, 3(1), 5-12. <https://sanad.iau.ir/Journal/ijaud/Article/796385>
- Hummon, D. M. (1992). Community Attachment: Local Sentiment and Sense of Place. In I. Altman, & S. M. Low (Eds.), *Place Attachment* (Vol. 12, pp. 253-278). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-8753-4_12
- Lai, L. Y., Said, I., & Kubota, A. (2013). The Roles of Cultural Spaces in Malaysia's Historic Towns: The Case of Kuala Dungun and Taiping. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 85, 602-625. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.08.389>
- Mesch, G. S., & Manor, O. (1998). Social Ties, Environmental Perception, and Local Attachment. *Environment and Behavior*, 30(4), 504-519. <https://doi.org/10.1177/001391659803000405>
- Norsidah Ujang and Khalilah Zakariya. (2015). The Notion of Place, Place Meaning and Identity in Urban Regeneration. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 170, 709-717. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.073>
- Rajala, K., Sorice, M. G., & Thomas, V. A. (2020). The meaning(s) of Place: Identifying the Structure of Sense of Place Across a Social-Ecological Landscape. *People and Nature*, 2(3), 718-733. <https://doi.org/10.1002/pan3.10112>
- Relph, E. (1976). *Place and Placelessness*. Pion.
- Shmuel Shamai. (1991). Sense of Place: An Empirical Measurement. *Geoforum*, 22(3), 347-358. [https://doi.org/10.1016/0016-7185\(91\)90017-K](https://doi.org/10.1016/0016-7185(91)90017-K)
- Steele, F. (1981). *The Sense of Place*. CBI Publishing.
- Vinney, C. (2024, July 28). Social Constructionism Definition and Examples. *Thought Co*. <https://www.thoughtco.com/social-constructionism-4586374>
- Zinsser, W. (2001). *On Writing Well*. Harper Resource Quill.